

ТРИЗЕННИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 9, рік видання I. 13 грудня 1925 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 13 грудня 1925 року.

Питання стабілізації Європи привертає сьогодні загальну увагу. І після того, як покладено міцні підвалини мирному співжиттю народів на Заході, сама собою стає на порядок денний справа стабілізації Сходу, без якої неможлива політична й економічна рівновага Європи всієї. Та на перший погляд здається, що ніби й Схід по-трохи входить в смугу того заспокоєння.

Справді трактат в Ризі, усталення кордонів, — дарма що, їх проведення по живому тілі живих народів по-за їхньою згодою, — навязання сяких-таких економічних зносин з Совітами і нарешті визнання їх de jure — все ніби дає певні надії на це.

Нехай там Схід вкрито одним прапором, червоний кольор якого зливається з кров'ю жертв терору. Їх предсмертного стогону звідти не чути. Байдуже Європі до мук нелюдських поневолених народів. Так спокійніше мати діло з одним, ніби тінню колишньої Росії, — спокійніше і ніби ближче до так всім бажаної стабілізації.

Офіційний оптимізм сьогодні в моді.

Але факти говорять щось інше.

Незалежність Польщі, Фінляндії та інших молодих держав — факт. Кривава долголітня збройна боротьба Азейберджану, Гірців Північного Кавказу, Грузії, України за своє визволення з неволі московської, — нехай Європа zostавалася сліпою й глухою до тієї боротьби, — те ж факт.

А візьмемо ближче. Хіба не проголосили Совіти самостійности

України? Хіба не провадять вони українізації державного апарату там? Вони роблять це по своєму, з власних інтересів, але мусіли на це піти, поступаючись своїм «я» перед твердою волею нашого народу до самостійного життя, мусіли це зробити, бо інакше не вдержались би на Україні. Адже це факти.

А автокефалія української церкви, а організація і праця Української Академії Наук, Національної Бібліотеки — хіба не факти? А про що говорить зростання політичної активності українського селянства, що так лякає сьогодні червоних диктаторів.

Нарешті існування політичної української еміграції, її визвольна боротьба, її культурна діяльність, перебування на чужині легального правительства України — адже і це перед очима у всіх.

Хіба нічого не говорить той ніби дрібний факт, що сьогодні знову після двохвікової перерви на всіх шкільних мапах, у всіх підручниках знову з'явилось забуте було в Європі ім'я — Україна?

Отже язик фактів говорить одне — Росії, тієї колищньої, вже нема і не може бути. Там на Сході відбуваються великі процеси — процеси визволення поневолених народів і боротьби їх за відбудовання своїх держав. І серед цих народів, які знають уже, куди їм іти, і хочуть бути господарями в своїй хаті, безперечно перше місце належить Україні з її численним населенням, з її багатою землею, з її хлібом, цукром, залізом, вугіллям, морем.

В урочистих актах законодатних, в війні за волю і повстаннях міцно виявив наш народ свою волю непохитну жити незалежним державним життям. Боротьба за це нашого народу не припиняється і не припиниться. Нехай вона буде довга і уперта, нехай вона бере нові і нові жертви, але Україна незалежна, — хоче чи не хоче того Европа, — таки буде.

Звичайно допомога політична, технічна, економічна і в визвольній боротьбі і в одбудованні зрунованого революцією і війнами краю потрібна. Але наявність чи відсутність її може тільки прискорити чи загальмувати на якийсь час хід подій на Україні, а ніяк не вплинути рішуче на них.

Певну вартість, звісно, має для нас і моральна підтримка, жива симпатія до наших змагань. Розуміння наших зовдань, атмосфера співчуття в інших країнах являється, звісно, сприятливим моментом, при якому легше в'яяснити справу і підготувати ґрунт для реальної допомоги, коли буде в тому потреба.

Та не почуття, хоч би й які благородні, не справедливість, не право на самоозначення народів являються рішачими чинниками. Певну

ролю грають, звісно, і вони, але все-ж останнє слово за власним інтересом в данній справі того чи іншого народу.

Чи хоче Європа і на далі зоставатися сліпою і глухою, щоб ті грандіозні процеси на Сході відбувалися по-за нею і без неї, — чи власний інтерес диктує їй вяснити своє становище, свою ролю — активну чи пасивну — в тих процесах?

Для вдумливого політика, що дивиться вперед, що через рожеві окуляри сьогодняшнього не забуває про «завтра», єсть тільки одна відповідь. Щоб дати її собі і своїй країні, треба перш за все докладно ознайомитись з справою, уважно стежити за нею, вяснити, що говорить язик фактів.

«ОД ^о КОМУНІСТИЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ДО БУРЖУАЗНОЇ РЕСТАВРАЦІЇ».

«Рідкий случай феноменального сумашествія рабочих» — так на початку большевицької революції скептики росшифрували скорочену назву совітської республіки (Р. С. Ф. С. Р.).

Коли оглянешся на минулі 8 довгих років, то мимоволі око вражає контраст між тим, чим хотіла бути так звана совітська республіка і чим вона на ділі зробилася.

Один видатний український публіцист назвав колись большевицьку систему режимом «мертвої руки». І дійсно все, до чого приторкалася рука російського комунізму, марніло, ниділо, занепадало й гинуло.

Ленінський комунізм виступив на політичну арену з чарівними, казковими перспективами. Якась чисто містична віра охоплювала фанатиків большевизму, що вірили в негайний прихід на землю нового «царства божого». Для цього бракувало вже небагато: всесвітньої революції тільки. Провідники російського большевизму інакше й не уявляли собі існування т. зв. диктатури пролетаріату в Росії, як тільки так, що комуністи поширять свою владу в передових капіталістичних країнах. Для цього засновано було р. 1919 комуністичний Інтернаціонал, який, користуючися щедрою допомогою совітської державної скарбниці, поширив свої організації по цілім світі.

Про потребу вибуху «всесвітньої революції» для існування держави совітів писав не раз і Троцький:

«Без державної безпосередньої піддержки європейського пролетаріату робітничого класу в Росії (читай: компартія. М. Н.) не змогли удержатись при владі й перетворити своє тимчасове панування в довготривалу соціалістичну диктатуру» («Наша революція», стор. 278). І в другім місці: «Оборонивши себе як державу, ми всеж не прийшли ще до створення соціалістичного суспільства, і навіть ще не підійшли...

Дійсне піднесення соціалістичного господарства в Росії буде можливе тільки після перемоги пролетаріату в головних країнах Європи». (Л. Троцький. Сочинення, т. III, ч. I стр. 92-93):

Та не помогли ніякі штучні заходи большевиків, щоб народилася та бажана дитина — всесвітня революція. Ще рік тому голова комінтерну «товарищ» Зінов'єв (як відомо, родом з Єлисаветського повіту, який тепер і названо на якийсь час його іменем) пророкував про недалеку «совітську революцію» в Німеччині. «Головні рішачі бої в Німеччині ще не відбулися. Ці бої прийдуть незабаром.» (Правда», 23, X, 1924). А через пів року після цього дійсно «рішачі бої» ті при виборах нового президента відбулися... і президентом став Гінденбург, до якого вже зовсім недавно ходив на одвідини спілник Зінов'єва по роботі совітський дипломат Чичерин. Чудернацькі справи іноді бувають пророцтва московських комуністів!

Зараз ще «гремлять вітії» в Москві і по містах та селах совітської деспотії в роковини большевицької революції. Навіть деякі наші «самотвержені малороси» — а чого, чого, а цього зілля на лихо нам ніколи не бракувало і раніше, — поети — професіонали пішли за московським прикладом і почали оспівувати прихід в західню Європу совітських орд з «злиднями й тифом на останій банкет»:

«Розвалино! Спалим! І кров'ю окропим,
Посвяtimo день катастроф».

(Я. Савченко. На Париж).

Воно б повинно робитися страшно, а тим часом читаєш і ні крихти не моторошно, а простісенько згадується наше старе: «нате й мій глек на капусту, щоб і я, Настя, була».

Але ця ікен'а рсєті'а тепер вже зовсім не до смаку московській дипломатії. Вона ж мусить пристосовуватися до реальних обставин. Не без інтересу для нас з цього боку виступ совітського представника в Чехословаччині п. Антонова-Овсієнка. Цей бойовий комуніст, добре відомий борцям за самостійну Україну, саме напередодні роковин «великого октябрю» послав чеському міністрі п. Бенешеві слідуєче поздоровлення з приводу свята незалежності Чехословацької республіки (28 жовтня).

«Ваша Ексцеленціє! В день сьомих роковин визволення чехословацького народу з австрійсько-угорської тюрми народів і проголошення самостійної Чехословацької республіки, висловлюю Вам си імени правительства і народів С. С. С. Р. щире поздоровлення і бажання дальшого спокійного розвитку і розвіту Чехо-словацької республіки на користь всесвітньому мирові».

Карта всесвітньої революції оказалась битою по всіх пунктах. В звязку з цим у вдумливих і керуючих центрів російської компартії з'явилися нові погляди на завдання большевизму. Сталін проголосив був тезу, що коли, мовляв, не прийде світова революція, то «ми» й самі дійдемо до комунізму своїми силами...

Велика річ — людське слово. Самі ж комуністи знають, що соціалізму в їхній імперії немає ні на шаг, що там панує найгірша форма

капіталізму — державний капіталізм, котрий як Левіафан давить усе під собою. Революційного походження влада перероджується на касту упривілейованих; навіть у самій пануючій партії немає рівності й свободи, а залізна дисципліна піддержується засобами терору, проти йнакодумуючих.

Але все ж «червоний жовтень» оголошується за останнє слово у всесвітній історії, і цю ідею комуністи намагаються ширити по-між робітниками різних країн.

Ми бачимо, що совітські вожді всесвітньої революції ніби потверезішали, і їхні дипломати «широ» бажають «спокійного розвитку», принаймні на словах, де-яким європейським народам. «Блажен, хто вірує». Сам Зінов'єв уже відсуває всесвітню революцію «на кілька десятків років». Сьогодні від світової революції залишилося тільки кілька гучних фраз в комуністичному жаргоні.

Перед компартією в С. С. С. Р. виступають на перший план питання внутрішньої політики, які вона часто відсовувала назад, захопившись планстарними масштабами.

Ще в 1907 році Ленін в своїй книжці «Аграрне питання в російській революції» писав, що для Росії є два шляхи економічного розвитку: один — великого відсталого землеволодіння, а другий, який може початись тільки після переможної революції, що має завданням розділити паньські й царські землі між селянством. Ленін уваж. в, що в революції виграє заможніше селянське господарство типу американських фермерів.

Не можна одмовити в далекосягlostі цьому прогнозові Леніна. Його оправд. є цілий хід подій після революції 1917 року. Ця революція не скасувала приватної власності, лише переділила цю власність інакше між іншими власниками. А знаряддям цієї буржуазної революції була комуністична партія. Історія часто насміхається з своїх «героїв». Це про них є добра німецька приказка «du denkst dich ein Herr und wirst bescholten» (думаєш, що ти штовхаєш, а наділі тебе штовхають). Замість комуністичного «царства божого» на землі большевицька партія в процесі розвитку опинилася перед самими буржуазними завданнями, які і мусить рішати.

Відділивши таким чином фантастично-романтичні цілі комуністичної партії в сучасній революції від її об'єктивних завдань, перейдемо до оцінки того, що зробила пануюча партія в напрямі закріплення буржуазних здобутків на сході Європи.

Поприціян в Гоголевім «Щоденнику божевільного» пише, що «місяць виробляють в Гамбурзі і роблять його препогано» Так і компартія хоч і робить революцію, але теж «препогано». Ця впливає з двоїстої природи російського большевизму: він, з одного боку, хоче висадити в С. С. С. Р. комунізм, але ходом подій примушений заводити й піддержувати капіталізм. Большевики однією рукою нацьковують незаможних селян на куркулів, а другою сваряться на голоту — «не руш», мовляв, і одночасово закликають селян багатіти. Прем'єр совітської України п. Чубарь в дуже яскравій формі висловив захоплення

комуністів перспективами приватно-власницькими розвитку українського селянського господарства.:

«Де-які групи селян вже питаються, чи можуть вони багатіти, і коли можуть, то наскільки... Ми заявляємо: багатій... Правительство дозволяє приватному капіталістові мати підприємство, наймати робітників. На селі треба зробити те саме. Нехай заможній селянин розвиває своє хазяйство, державі від цього буде користь. Нам більше загрожує безробіття й злочинність, чим заможній селянин. Його нічого бояться. Помагаючи біднякам, середнякам і кустарям, треба дати змогу жити і заможному селянству». («Комуніст» 6. XI. 1925). Адже не погана переробка на «малоросійське» відомого гасла: «Enrichissez-vous» (Багатійте-ж), що з'явилося після французької революції....

В унісон з цим президент С. С. С. Р. Калінін пропонує викинути з ужитку «дурне й пусте слово: кулак» і вітає зріст заможних селянських хазяйств коштом слабших (московські «Известия», 21-22 березня 1925 р.)

«Нова економічна політика» в городі й на селі вже принесла свої овочі. Економічно перемогло приватне господарство. Для соціалістичної форми господарства східня Європа, видно, ще не дозріла. І коли більшовики ще намагаються видавати свій бюрократично-організований державний соціалізм, як соціалістичний здобуток, то ми знаємо дуже добре секрет цього «комунізму». В комуністичній «Торгово-промисленій газеті» зустрічаємо характеристику так званого планового хазяйства: «Треба просто сказати, що вже час перестати маскувати відсутність нагромадження в промисловості позиками із кишені сільського господарства». (Москва, 6. XI. 1924).

Сільське господарство являється основою всього економічного життя більшовицької імперії. Селянство розуміє свою економічну вагу і в зв'язку з ним стоїть його політична активність, на яку вказує недавня відозва пленарного засідання центрального комітету компартії. Ще більшої активності набирає селянство на Україні, яка національно поневолена, служить колонією для Москви.

«Україна, — так писали московські «Известия», — являється фундаментом, на якому будується вся цілокупність народньо-господарських відносин С. С. С. Р.» (20. XII. 1924 р.).

В той час, коли селянські маси в С. С. С. Р. усвідомляють собі все більше своє економічне значіння в державі, вони не можуть не відчувати своєї політичної безправності. Адміністративний більшовицький апарат на селі стоїть нижче від усякої критики. Серед цієї адміністрації, по словам харківського «Комуніста», «купити можна кожного, але є така різниця: одного купиш за три рублі, а другого за 25 карбованців». (8. III. 1925). В багатьох місцевостях України «купка злодіїв і грабіжників видавала себе за радянську владу на протязі двох і трьох років». (11. II. 1925). Зауважте: це — по компетентному свідченню партійного органа, якому неприхильності до сучасної влади закинути не можна. Не диво, що в таких обставинах політична активність мас в першу чергу обертається проти пануючої партії. Демократія — це гасло селянських і робітничих мас, поневолених більшовицькою диктатурою. Демократія — це пострах для мос-

ковських олігархів, які по дорозі в комуністичну казку розгубили все, але одного не загубили: свого бажання володіти й панувати. Не дурно ж такими словами малював комуніст, і не з останніх, Каменев страхіття демократії ще підчас партійної дискусії в 1924 році.

«Сьогодні кажуть: демократія в партії, завтра скажуть- демократія в профсоюзах, після завтра безпартійні робітники можуть сказати: дайте нам таку саму демократію, яку ви завели у себе. А хіба селянське море не може сказати нам: дайте демократію». (Правда, 16. I. 1924). Страшно!

Дійсно, відусіль напірає на компартію політична активність мас, які вимагають для себе рівноправности і не хотять коритися комуністичному командуванню.

Політична демократія, народоправство були гаслом березневої революції 1917 року. Демократія була гаслом національно українських правительств протягом революції.

Але невиховані в дусі демократії народні маси сходу Європи не зуміли й не змогли відстояти своєї свободи проти войовничого большевизму. Перемігши в Московщині майже без боротьби, большевизм пішов завойовувати-бувши «окраїни» російської імперії. В цій боротьбі загартувалася практично воля й нашого народу до самостійности, до національної незалежности в формі демократичної республіки. Сучасне панування московського большевизму на Україні це тяжка життєва й політична школа для українського народу. В неволі гіркій він ще більше полюбив свободу, в національній нещасті він згадає недавнє минуле, коли хоч короткий час був в своїй хаті хазяїном.

Ще тяжить «мертва рука» московського большевизму над нашою країною. Вже п'яті роковини своєї перемоги над українською армією святкують гнобителі України. Але сили нації ще не вмерли, енергія народня все більше і більше виривається з-під комуністичної кормиги. І головне, зростає політична активність серед українського селянства, робітництва та інтелігенції. Перед революцією ми були лише етнографічним матеріалом, а тепер, після революції і кривавих років збройної боротьби за свою вольність і державність, Україна, як нація, як нація, яка знає, чоґо вона хоче й куди їй іти, є фактом безперечним навіть для наших ворогів.

М. Пагасць.

МІЛІЦІЯ ПАНА БАЛИЦЬКОГО І ЮСТИЦІЯ ПАНА СКРИПНИКА.

I.

Міліція та юстиція большевицька на Україні це ніби два сіямські близнюки, що зрослись до купи так шільно-органічно, що розірвати їх ніяк не можна: один близнюк залежить од другого, один без одного обійтись не може. Отже, коли ми хочемо говорити про міліцію, то не згадати про юстицію є річчу неможливою.

На чолі міліції стоїть пан Балицький. На чолі юстиції пан Скрипник. Балицький єсть одночасно і комісаром внутрішніх справ і начальником Г. П. У. та карного розшуку. Отже, виконує такі самі різноманітні обов'язки, як за старих часів міністр внутрішніх справ, що одночасно був і шефом окремого корпусу жандармів. Пан Скрипник числиться комісаром юстиції, а одночасно головним прокурором українського совнаркому, теж ніби точнісінько так, як за старих часів з міністром юстиції було.

Обидва високі достойники керують своїми «відомствами», а одночасно являються і членами української більшовецької партії України (К. П. Б. У.), цієї політичної і організаційної філії Р. К. П. на Україну. Обое вважають себе за українців, а через те па пан Балицький видає «Бюлетень Народного Комісаріата Внутренних Дел У.С.С.Р.» і «Собрание приказов милиции У.С.С.Р.» — в російській мові, а Скрипник ааналогичний бюлетень «утраквистичний». Обидва з перших же часів боротьби України з Москвою, стали одверто на бік Москви і далі допомагали розпинати батьківщину, що роблять і до сьогодні. Москва оцінила «без лєсті відданих» їй пяхолків, яких, очевидно, мав на увазі ще Шевченко, коли говорив: «за шмат гнилої ковбаси, хоч батька продаси», а тому й доручила їм: «одному стояти на чолі порядку та спокою У. С. С. Р., а другому обороняти інтереси революційної законности». Два аякси й виконують от уже кілька років свої відповідальні обов'язки з найбільшим сумлінням тих пів, що сторожать добро панів своїх і по першому рухові їх готові рвати й розгризати ворогів совітського ладу на Україні — як явних так і тайних, однаково — активних і таких, що можуть бути ними.

Історія кривавих жертв, принесених Україною за часів нового підбюю її Москвою, історія масових і поодиноких розстрілів, переведених агентами Д. П. У. (колишнє «Чека») і по прасудах революційних трибуналів не написана. Цифру, що її саме всесоюзне Г. П. У. подає — 1.526.197 чоловік для цілого союзу совітських республік не можна, звичайно, вважати точною. Але і в тому разі, коли її взяти за показчик розстрілів, то й вона вражає своєю жахливістю. Коли ж ми згадаємо, що принаймні не менше як половина цієї цифри припадає на Україну, — з огляду на безоглядність і лютість та кількарічну практику тих органів, що правдять в нашому краї боротьбу з протисовітськими рухами, — то імена Балицького і Скрипника перейдуть в історію нашого народу не лише як імена огидливих зрадників, а й як імена найлютіших катів його, що мають на своїй совісті сотні тисяч замучених братів, а на руках гарячу кров, яка по народньому повіррю, ніколи не одмивається. Балицький і Скрипник винуваті в розстрілах великої кількості невинних людей. Але на цьому їхня вина не кінчується. Винуваті вони проти нації ще й в тому, що розстрілювали й розстрілюють людей в розквіті сил, — тих, що потрібні нації для збільшення її — злочин не менше страшний, коли взяти на увагу, інтереси розвитку нашої нації в умовах конкуренції з сусідніми народами, які в убиткові своїх фізичних сил мєльшє підпадають впливові тих ненормальних обставин, що випали на долю нашого народу.

Не менше шкідливою являється діяльність Балицького та Скрипника на ґрунті моралі та розхитування здорового національного побуту нашого народу. Тут наслідки діяльності їх позначаються моральним зіпсуттям певних елементів населення, розгнузданністю їх, безоглядною розбещеністю та засвоєнням антигромадських інстинктів та нахилів, що розкладають громаду і витворюють в житті її атмосферу злочинів та різного роду переступств з обсягу звиклих нормальних взаємовідносин. Всі ці явища мають своїм джерелом системо «правопорядку», встановленого на Україні совітською окупантською владою, а з другого — щоденну діяльність на протязі шести років представників цієї влади, особливо ж підлеглих комісаріатам юстиції та внутрішніх справ з огляду на те, що ця частина урядовців найближче стоїть до населення.

Персональний склад названих комісаріатів було набрано з елементів партійних або тих, що виявляли свою прихильність до комуністичної влади. З гори до низу, від вищих адміністративних посад до найнижчих, урядовий апарат було обладжено «своїми людьми», охочими перепроваджувати в життя не тільки політичну програму нової влади, але й її етичні ідеали, її моральні принципи. «Творчість» керівників комісаріату юстиції та внутрішніх справ виявлялася в точному малпуванні продуктів московської комуністичної творчості, або вірніше у виконанні тих декретів та наказів, що приходили з Москви.

З кого саме підбрався цей персонал — місцеве населення дуже добре знало, бо попереднє життя агентів «нової влади» проходило перед його очима і на його пам'яті. Воно не могло знати тільки різних зайд з Московщини, що слідом за червоною армією прибули на Україну для встановлення тут революційної законності. Але за якийсь час і цих зайдів воно — і то дуже швидко-пізнало з найбільше діткливого для них боку, а саме з тієї виключної уваги та переваги, що їй ці зайти уділяли найбільш скомпромітованим з морального погляду елементам місцевого населення. Очевидна річ, що останнє тільки з недовір'ям та із страхом за своє ближче майбутнє могло дивитись на урядову діяльність агентів нової влади: законність в урядованні останніх, — хоча б у дусі додержання нових законів, оголошених окупантською владою, — не могла не бути захитана вже через те, що біля влади опинилися здебільшого явно кримінальні особи, часто з підозрілим минулим, або найменше творчі, а за те найбільше непевні елементи, що швидко орієнтувалися в нових обставинах і опанували ними в своїх особистих інтересах. Вони здебільшого зразу позаписувалися в члени правлячої партії, і стали то більшовиками, то «незаможниками», то «сочувствуючими», взагалі людьми, широ пріявшими програм у нової влади. Дякуючи цій зручності вони опинилися біля влади і, як мухи патоку, обсидили увесь її апарат. На протязі шести років вони керували ним, користуючись найбільшим довір'ям і підтримкою вищих урядових достойників, і з ретельністю неофітів виконували відповідальні завдання совітського будівництва.

За ці шість років виявилися найбільш характерні риси больше-

вицького урядового апарату і стали, можна сказати з певністю, типовими певні методи і звичаї урядування, большевицьких урядовців.

Безмежне, безпардонне хабарництво агентів совітської влади яскраво виступає, як перша з цих рис.

Рострачування народніх грошей державного майна, з привлаштуванням їх собі йде слідком за нею.

Сваволя влади, зловживання своїм урядовим становищем, розгнuzданність і почуття безкарности характеризує всю систему большевицького урядування в однаковій мірі як на «верхах», так і на «низах» урядового апарату.

Поки на Україні були часи так званого «військового комунізму» з його терором і утисками, всі ці явища не впливали на поверх життя і не знаходили відгуку на сторінках большевицької преси, хоч про них всі знали, всі говорили, а од них стогоном стогнало безправне і стероризоване населення. Поки «вища» влада ставила свою ставку на так званого «незаможника», доти з окрема страшні зловживання большевицької влади на селі не знаходили ніякої уваги з боку «верхів» і уважались ніби за нормальне явище, а скарги на зловживання не розслідувались; навпаки ті, хто скаржився, підпадав новим утискам і скорпіонам, тоді як ті, на кого скарга йшла, заохочувались до дальших зловживань.

Становище ніби трохи змінилось за останній час, коли ціла низка большевицьких засад збанкрутувала, а большевикам в погоні за утриманням влади, прийшлося по неволі рахуватись з тією опінією, що її утворило населення України про большевицьку владу, з окрема про міліцію та судові установи. Український совнарком примушений був приглянутися трохи ближче як до персонального складу підлеглої йому цивільної влади, так і до діяльності окремих органів її, тим більше, що селянство почало виявляти певну сміливість в критиці останніх і вимагати суду, розсліду над ними.

Що ж виявилось після перших, поодиноких і не систематичних поки що кроків вищої большевицької влади в цьому напрямку?

Відповідь на ці запитання дають звідомлення большевицької преси про де-які судові процеси, уряджені над окремими особами або групами винуватих, прип'ятих, що називається, на живому до різних злочинів. Коротка ця відповідь зводиться до слідуєчого:

Большевицький урядовий апарат прогнів зверху до низу; агенти большевицької влади, не почувачи ні карности, ні відповідальности за свої вчинки, утворили систему беззаконства і потопання будь яких законів; на протязі шести років їхня діяльність допровадила до страшної деморалізації ширших кругів населення, наслідком якої є зневажливе відношення його як до самих засад «революційної законности», так і до окремих представників її.

Коли ви переглядаєте судову хроніку большевицьких газет, де в ролі героїв — підсудних — неминуче виступають підлегли паня Балицького або паня Скрипника, коли ви знайомитеся з даними про діяльність таких, напр. органів влади, як міліція, на підставі одних тільки офіційних, большевицьких же джерел, — ви мимоволі приходите до

висновку, що совітська адміністрація безумовно перевершила всяку иншу що до хисту зловживати і доконувати злочини супроти своєї ж власної законности.

Вона вміє красти, як найталановитіший злодій. Що до уміння брати хабарі, то колишні городничі хай і не вмиваються проти неї; її здібність «стригти» і «брити» підвладне населення, накладати на нього «подушні», «зверхзаконні» податки на свою власну користь, куди вища від класичної ініціативи на цьому полі турецького бека з часів занепаду Оттоманської імперії; вона спритніша в своєму умінні витягати з населення податкові залежності, але на свою користь, ніж колишній «откупщик» миколаєвської епохи; вона бере хабарі грішми й натурою до жіночого тіла включно; вона любить п'ячити і під парою хмелю виконувати урядові функції; вона охоче п'є «аристократичні» і «буржуйські» питва, але не нехтує й забороненим «самогоном»; вона уміє поневірятись над підвладними з якоюсь жорстокістю садиста, але одночасно виявляє здібність ховати кінці в воду: фалшувати документи, підчищати їх, знищувати докази своєї вини, підводити під неї инших, Богові винних, звалювати відповідальність на другого, а себе янголами невинними виявляти, вона уміє, як ніхто. Кожен агент її знає, як зловживати з власної ініціативи і на власну руку, але дуже часто він вступає в спілку з иншими, заключає союз з ними і тоді йде гуртом на обивателя. Очевидно, що такий агент влади має «заслуги перед партією»; під час війни він виступав на боці червоної армії, був в «комсомолі», в «незможниках», очевидно, що він «з діда-прадіда» комуніст і переконаний будівничий «нового пролетарського ладу», — але його відданність останньому ніколи не заважає йому дивитись на державу совітів, як орандарь молочної ферми на приписаних до неї дійних корів.

Дякуючи такому погляду на справу він і всю Україну в дійну корову обернув, а початкове гасло боротьби комуністів за захоплення влади: «грабуй награбоване» зрозумів на свій копил, глибше і послідовніше, ніж сам автор цього гасла безсмертний Іл'їч.

Такими виступають в судових процесах вихованці і підлеглі панів Балицького та Скрипника, отих двох верховодарів «революційної законности» на Україні, що протягом шести років обплутали її мережою своєї продажної, безчестної і кримінальної, в безпосередньому значінню цього слова, агентури.

Г. Ровчаків.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

II.

Коли та сила буде потрібна — трудно вгадати, але в одному нема сумніву, — це не може затягуватися на десятки років. До цього питання ще доведеться, певне, вернутися, але для тих, хто навіть поверхово стежить за життям Совдепії, ясно одно — на протязі всієї людської

історії ні одна держава не знала таких глибоких соціальних протиріч і антагонізмів, які знає Совдеп'я. Варто тільки хоч трохи вдуматися в те явище, що зветься «неп», варто прислухатися до большевицької деклямації про «смичку села з городом», про «ліцом к деревне», варто прислухатися до тривоги большевицьких, що немає куди діти «ізбиточного населення деревні» і т. д., щоби зрозуміти, які могуті, бурхливі сили стримують кров'ю та залізом большевики і як навіть при таких умовах явно і тайно виявляється «опозиція деревні». Ніхто не скаже, що ці соціальні антагонізми щастить згладжувати. Навпаки. Вони ростуть і кожне число большевицької газети свідчить про зростаючу тривогу большевиків. Ці думки в найменшій мірі не можуть рахуватися легковажним оптимізмом. Цього не заховують і большевики. Правда, все поки що «мовчить, бо благоденствує», але треба ясно зрозуміти, що такі процеси, як революція, чи перевороти не робляться по бажанню, а мусять визріти. Варто лишень поставити правильний діагноз, до чого справа йде. А що влада большевицька не згладила, а збільшила соціальні антагонізми і не може з ними собі ради дати, це не підлягає сумніву, і вона тим чи другим способом мусить зійти зі сцени.

До цього моменту і треба зберегти і організувати емігрантську силу.

Про організацію багато пишеться, але ніхто не накреслює ясно, в чому ця організація мусить полягати. З нашого погляду мусить вона мати два напрямки. Перший напрямок полягає в організації матеріальної, так би мовити, самопомоги. Початок вже зроблено, маємо скрізь громади як організації загального характеру, а тепер громади мусять зробити дальші кроки:

1. Організувати по всіх країнах бюро праці, і центральне бюро праці в якійсь одній країні. Центральне бюро праці повинно випускати інформаційний листок про ринок праці і умови її в різних країнах, повинно зв'язати з зносинами з міжнародним бюро праці при Лізі Націй, з організаціями захисту праці і т. д., організувати юридичну допомогу, бюро для законотрутування на роботі і т. д. Приклад російських організацій показує, що така робота недорого коштує і дає величезну користь.

2. Організувати позичкові каси.

3. В містах великого скупчення еміграції засновувати їдальні і споживчі крамниці. Приклад Празької «Самопомочи» свідчить, як справа може добре розвиватися.

Ніщо кріпше не спояє еміграцію, як ґрунт самопомоги; отже, до цього негайно треба приступити, де ще таких закладів немає.

Другий напрямок організаційної роботи повинен полягати так би сказати в самосвітній роботі. Наші люди, працюючи тяжко на поденщині, не тільки не придбали здебільшого нічого за кордоном, не тільки не можуть використовувати «свобод» закордонних, а й просто почали забувати те, що знали. Варто тільки увябити собі емігранта, що працює по 10 годин фізично і не може навчитися розуміти чужої мови, а своєї книжки і зовсім не бачить. І становище тут тяжке. Ми не можемо навіть щоденної газети видавати, а не те, що думати про які небудь курси, роз'їзних лекторів і т. д. А треба ж що хвалини думати, з чим ми вер-

немося до дому. І треба прикласти всіх зусиль, щоб цю справу зрушити з мертвої точки. Ми не маємо коштів, але маємо один вірний засіб, який може в данному разі допомогти — це позашкільна, заочна освіта. Уявити тільки собі, який колосальний засіб ми мали б, коли б того, хто працює коло токарного станка, ми могли б заочно навчити теорії оброблення металів, технічним розрахункам, технічним удосконаленням методам роботи і т. д., того, хто працює де небудь на городі, навчити городництву; того, хто працює коло с.-г. машин с.-г. машинознавству, роботі на тракторіві на двигунові і т. д.

Сотні тисяч учнів різних курсів заочних в Америці наглядно свідчать, яку роллю і в житті нашої еміграції могли б відіграти такі курси.

Тим, хто хотів би продовжувати освіту, вони могли б давати підготовку до матури, тим, хто цікавиться гуманітарними науками, хто хотів би здобути знання по якійсь системі, курси могли б дати короткі, доступні цикли навчання і т. д.

Справа про заочну освіту — безумовно найпершої ваги. Вона б спояла всю нашу еміграцію ідейно, наповнила б новим змістом переживання за кордоном.

І ця справа цілком нам доступна. Ми маємо три вищих школи в Чехії і гімназію. Українська громадська думка мусить всього свого впливу ужити, щоб українські вищі школи у Чехії уділили крихотку своєї уваги і решті еміграції, розсіяній по всіх землях. При мільйонових бюджетах уділити що місяць яких небудь 10.000 корон чеських на курси позашкільні — це справа не тяжка, а формально, перевести справу при доброзичливості чехів до всякої свіжої і користної думки, зовсім не зустріне великих труднощів. Та певне, й яке живіше наше видавництво можна посунути до видання потрібних і здатних до ужитку книжок. У всякім разі ця справа цілком доступна нашій еміграції при всій нашій бідності. І коли досі зусилля поодиноких людей не могли вдіяти нічого, то треба, щоб і громадський голос виявив тут весь свій вплив.

Разом з тим треба внести певну плановість і систему в читання епізодичних лекцій, що відбуваються по різних містах. Треба організувати обмін найбільше цікавих лекцій, бо не скрізь і не завжди знайдуться люде, які можуть і мають час для того, щоби засісти за складання докладів. В Чехії такі лекції відбуваються досить часто і навіть більш менш систематично. Автори здебільшого мають їх писаними. Торкаються вони в більшості злободенних тем. Організація обміну такими епізодичними лекціями полекшила б роботу клубів і дрібних громад, яким важко найти самостійного лектора чи референта.

Я не берусь дати вичерпуючий програм організаційної роботи. Думаю, що в порядкуві дискусії в пресі програм доповниться і удосконалиться, але на порядок дня ці питання треба поставити в найпершу чергу.

Проф. В. Іоваль.

НАШІ ВИДАВНИЦТВА.

I.

Видавництво Українського Університету
в Празі.

Видавництво високих шкіл в нормальних умовах має звичайно характер періодичний, що дає можливість сталого і безперервного друкування наукових творів, які виходять з високої школи. Еміграційний університет, розуміється, позбавлений такої розкоші. Максимум його жадань полягав би в тому, щоб наукові праці його професорів появлялися коли не періодично, то бодай більш-менш спорадично.

Таке бажання поставив собі Український Університет у Празі, положивши в основу своїх видань тип наукового збірника праць своїх професорів. До цього часу Університет мав можливість видрукувати два наукових збірники: один в р. 1923-му, другий, присвячений президентові ЧСР Т. Масарикові з нагоди 75-літніх роковин його народження, видрукувано цього року.

Як звичайно для таких видань, праці наукових збірників мають характер спеціальний і не надаються до реферування в органах загальної преси. Тому ми обмежимося лише зазначенням голого змісту цих збірників, а саме:

Науковий Збірник. Т. I. Стор. 244.

Двістрянський: Провідні думки в історії і теорії міждержавного правого права. — Колесса: Південноволинське Городище і городиські рукописні пам'ятники XII-XVI в. (з трьома фотографіями репродукціями рукописів на перг. папері). — Лашенко: Литовський статут, яко пам'яті як українського права. — М. Лозинський: Боротьба за національний характер території в версальським договорі. — І. Мірчук: Основи грецької етики. Старосольський: Партія в конституції Чехословацької Республіки. — Л. Чикаленко Нарис розвитку геометричного орнаменту палеолітичної доби (з 6 таблицями рисунків). — Ф. Швель: Відкриття нового виду пальми на Україні, *Flabellaria Nova Sp.* (з одною таблицею й 2-ма малюнками). — В. Щербаківський: Мальована неолітична кераміка на Полтавщині з додатком щоденника розкопів (з 2-ма таблицями). — Ф. Щербина: Значимі статистики, як наукової експертизи.

Науковий Ювілейний Збірник. Стор. 432.

Передмова. — В. Тимошенко: М. І. Тутай-Барановський і західно-європейська економічна думка. — І. Мірчук: Метагеометрія та її значіння для простору у Канта. — О. Мицюк: До дефініції вмінняности. — О. Лотоцький: «Святок Ярославль». — А. Артимович: *Symbolica critica ad Olibopolitanorum decretum, quo honoratur Niceratus*. — Д. Дорошенко Показчик літератури українською мовою в Росії за 1798-1897 р. р. — О. Одарченко: Виникання мінусової цінности номінальної валюти. — Ф. Слюсаренко: Грецько-єгипетські взаємовідносини II ст. перед Хр. — А. М. Андриєвський: Геттицький кодекс і українська правна культура. — Р. Лашенко: Ідея права власности на землю на Україні. — О. Колесса: Південно-Волинське Городище і городиські рукописні пам'ятники XII-XVI в.

В першому збірникові лише дві статті подають відгук на інтереси живої сучасности — праці М. Лозинського та В. Старосольського. Перший в своїй праці говорить про право опції, яке полягає на тім,

що кожний мешканець території, що перейшла під суверенність іншої держави, має право перед означеним органом цієї держави заявити, що він не хоче набути її державної приналежності, тільки хоче задержати свою попередню державну приналежність; з цією заявою зв'язаний обов'язок опущення території, яка перейшла під суверенність іншої держави. Автор розглядає модифікації права опції у Версальському договорі, який, задержуючи взагалі дотеперішню міжнародню практику, вносить у неї важні зміни, що стоять у зв'язку з новочасною боротьбою сусідніх народів за національний характер спірних територій. Договір той належить до Альваса й Лотарингії, що од Німеччини перейшли до Франції, та до польських земель, які од Німеччини перейшли до Польщі. Версальський договір вносить у міжнародне право принцип очищення території. Він дає можливість не тільки усунути з Альваса й Лотарингії всіх німців, які осіли тут після 1871 р., але також сконфіскувати їх майно. Аналогічно з цим договір той дає Польщі право не признати польській державній приналежності за тими німцями, які осіли на польських землях за останніх 10 літ перед утворенням польської держави і вважати їх за чужинців, — постанову звернено проти тої колонізаційної політики, яку Прусія провадила на своїх польських землях. «Це, — на думку автора, — характеризує теперішню стадію національної боротьби, яка є не тільки боротьбою за державну суверенність над даною територією, але також за національний характер території, бо тільки національний характер території дає запоруку тривалого і спокійного державного володіння. З одного боку бачимо як держава, завоювавши національно чужу територію, поневоленням автохтонного населення й підпіранням власного національного елементу старається зтерти з цієї території її національний характер. З другого боку держава, відискавши втрачену територію, змагає до того, щоб їй повернути попередній її національний характер, позбутися елементу, який на ній насильно розсіявся. Перше змагання найяскравіше характеризує колонізація; друге — усування чужого елементу». Практичну оцінку цієї постанови автор подає в таких словах: «Коли найкультурніші нації світа, які були творцями Версальського договору, вважали за відповідне внести в міжнародне право принцип очищення території від наслідків чужинецького поневолення, то цей принцип безперечно відіграватиме визначну роль в дальшій боротьбі сусідніх народів за спірні території і їх національний характер.»

Праця В. Старосольського «Партія в конституції Чехословацької Республіки» заслуговує серйозної уваги наших політиків з того погляду, в якій мірі для наших державних умовин відповідає практика ЧСР., де законодавство і практика ідуть в напрямі втягнення партії, як правової установи, в життя держави.

В другому збірникові, по-за працями спеціально фахового значіння, звертає на себе увагу праця Д. Дорошенка «Показчик літератури українською мовою в Росії за 1797-1898 р.» Це — бібліографічний показчик творів нашого письменства за сто літ від появи першої пам'ятки нашої нової літератури «Енеїди» І. Котляревського. Цінність цієї праці очевидна для кожного, — це не лише перша основа для студіювання

пам'яток нашої нової літератури, але й такий справочний підручник, без якого неможлива будь яка праця з обсягу української літератури.

Перед Українським Університетом у видавничій справі стало ще спеціальне завдання: задовольнити потребу слухачів у підручниках. Завдання це стояло тим нагальніше, що в університетський курс або введено такі дисципліни, які розробляли ділянки українознавства, що досі були цілком занедбані в чужій високій школі, або в загальні дисципліни вводилися тут більш чи менш широкі відділи, присвячені українським моментам тої чи іншої наукової ділянки. Університет задовольняє цій потребі почасти виданням книг друкованих почасти — книг літографованих.

Звичайним друкарським типом видано чотири книжки — не повні курси чотирьох дисциплін. Серед цих підручників треба в першу чергу зазначити працю великого наукового значіння — наслідок многолітнього наукового досвіду нашого визначнішого ученого, академіка Івана Горбачевського «Органічну Хемію». Це гарно видана капітальна праця на 600 сторінок. «В жовтні 1921 р., — говорить автор в передньому слові, — зачав я викладати українською мовою хемію на Українському Університеті. В зимовім семестрі 1921-22 були виклади «неорганічної», а в літнім семестрі 1922 р., — «органічна хемія». Мої слухачі нарікали на брак потрібних підручників, бо і чеських або інших підручників не могли завсігди дістати... Щоби вдовольнити бажання слухачів і тому, що потреба більшого підручника в українській мові відчувалася вже віддавна, порішив я написати хемію українською мовою і вже в 1921 р. зачав писати «неорганічну» хемію і докінчив її на весну 1922 р. «Органічна хемія» писана в 1922 р. і докінчена на весну 1923 р.» Отже, з цього признання автора довідуємося що вже єсть готовий повний курс цієї важної галузі серед природних наук. Поки-що видруковано курс хемії органічної, що призначений, як пояснює автор, «в першій ряді для слухачів високих шкіл; для доповнення слухання викладів; в нім з'ясовано головні типи органічних злук і головні методи органічної хемії. Багато природників найде в книжці потрібні відомості; ці, що бажують присвятитися якій окремій галузі хемії, найдуть їм невідмінно потрібне загальне приготування до цієї праці. Трохи більше уваги звернено на потреби лікарів і біологів, але наука о протеїнах резервована для біохемії, тому що в органічній хемії мусила би вийти занадто коротка і тому маловартна». Будемо ждати дальших томів праці того ж автора — хемії неорганічної, яка вже готова, та біохемії, над якою автор саме тепер працює. Поява в друку цих праць буде дуже цінним вкладом в нашу наукову літературу.

Друга друкована книжка університетського видання — «Огляд української історіографії» проф. Д. Дорошенка (стор. 1-122). Це перший систематичний та повний огляд джерел нашої історичної науки, починаючи з найстарших наших літописів до сучасної організації нашої наукової роботи на історичному полі. Цєю працею положено міцну підвалину для розвою історичного знання молодих дослідувачів нашої історичної науки.

Підручник проф. С. Дністрянського «Загальна наука

права й політики» (ст. 1-393) — трактує в першій частині генезу та основи права, в другій — історію державного права, доведену до найновішого повоєнного часу. Для українського читача ця книжка має спеціальний інтерес тим, що містить окремі уступи, паралельно з історією державного права інших країн, історії державного права України — часів княжих, доби Б. Хмельницького та революційного часу, при чому тут подано нариси української конституції, починаючи від «Вільної спілки» М. Драгоманова та кінчаючи совіт. конституцією 1919 року.

Підручник проф. С. Лашенка «Лекції по історії українського права» (ст. 1-146) єсть початок систематичної історії нашого права. Курс обіймає добу княжого часу. Тут подано літературу по історії українського права, пам'ятки права (договори з греками та німцями, вічеві постанови, князівські устави, церковні устави, рецепції візантійського права, Руська Правда) та подано історію українського державного права по трьох елементах державного розуміння — території, населення, влади — за добу княжого часу.

Решту підручників Українського Університету видано літографічним способом. Це здебільшого великі, гарно видані зшитки формату 29 × 23 см. Серед тих зшитків маємо книжку проф. Д. Антоновича «Скорочений курс історії українського мистецтва», 340 стор.; проф. С. Дністрянського «Річеве право», 240 стор. та «Загальна наука права і політики», 75 стор. (увійшло після в друковану книжку); проф. М. Лезинського — «Міжнародне право», ч. I (суть і теорія міжнародного права); проф. О. Лотоцького — «Церковне право», ч. I (загальні джерела церковного права та загальний огляд джерел українських), 98 ст. р., 4 книжки проф. К. Лоського «Історія і система римського приватного права» (I. Загальна частина системи. 2. Право зобов'язань і право родинне. 3. Наука про права річеві. 4. Наука про право спадкове, (загалом 472 стор.); проф. І. Мірчука «Лекції по історії етики» (етика старинного світа); дві книги проф. С. Рудницького «Основи землезнання України» (Ч. I — «Фізична географія України» 200 стор., ч. II — «Антропогеографія України», 326 стор.); проф. В. Тимошенка «Картелі і трести» (модерні форми організації промисловости), 200 стор.

Видавництво Українського Університету спинилося вже більше тому рік. Причина тому — плани і деякі вигляди організувати видавництво не літографованих зшитків, а друкованих книжок в ширшому масштабі. Ті плани й надії, хоч і не розвіялися, але ще не оправдалися й досі, а між тим на протязі більш року так потрібні підручники не видаються бодай способом літографічним. Всього єсть готових до друку праць більш, як 500 друкованих аркушів.

О. Лотоцький.

ЛИСТИ З ВАРШАВИ.

Похорон О. Саліковського.

25. 11. 1925.

Сумний день сьогоднішній залишиться надовго в пам'яті української колонії м. Варшави.

Сьогодні ковали ми невтомного борця за волю України — Олександра Хомича Саліковського.

Свіжа могила забрала на завжди його він нас, залишаючи світлі спогади про його вірцеву, ріжнومانітну й невтомну працю в перших лавах вірних синів українського народу та борців за його визволення.

Здається, що не одна ще смерть, що так без жалю вихоплює одну жертву за другою з поміж нас, не викликала стільки болю, загального смутку, як смерть Олександра Хомича. Коли взагалі для нашої справи і української еміграції це тяжка, велика й болюча втрата, то надто гостро і близько відчуває її варшавська колонія і наші земляки в Польщі, серед яких він жив, з якими і для яких стільки робив і яким стільки віддавав того благородного горіння, що ним було освітлено до останнього моменту все життя його.

Біля 12-ої години в православної митрополічій катедрі на Празі, після служби Божої почався похорон. Править пресвященний Олексій, архієпископ Гродненський, соборне з духовенством. В церкві повнісенько людей. Найближчі товариші покійного з А. М. Лівіцьким на чолі, українська парламентарна репрезентація з її президією деп. Хруцьким, сен. Черкавським, представники українських установ та товариств. вся українська варшавська колонія. Далі видатні представники польського громадянства, білоруського, російських організацій, грузинської колонії та інші.

Церква сяє від соток свічок... Жалібні мотиви останніх молитов, яким урочисто і сумно вторить український хор повними смутку мелодіями похорону.

Кінчається одправа. З прощальною промовою теплою виступає протоієрей Г. Теодорович. Він підкреслює національні заслуги небіжчика. Чулими і зворушливими словами прощається з покійником Голова Ради Міністрів А. М. Лівіцький. За ним коротке, але тепле слово — голова «Польського Товариства Допомоги Українським Емігрантам» б. прем'єр міністр Польщі п. Артур Слівінський.

Близький приятель небіжчика А. М. Лівіцький промовляє крізь сльози схвильованим голосом. Часом здавалося, що ридання не дадуть промовцеві закінчити останнього привітання. Він говорив так:

«Чие серце українське не здригнулося, почувши про Твою передчасну трагічну смерть, дорогий, незабутній друже? Будуть оплакувати Тебе не тільки Твої найближчі брати-однодумці, зажуриться вся еміграція українська, заплаче вся свідома Україна під ярмом московським. Бо Ти був тим бездоганим громадянином, якого поважали і

ЛИСТИ З ВАРШАВИ.

Похорон О. Саліковського.

25. 11. 1925.

Сумний день сьогоднішній залишиться надовго в пам'яті української колонії м. Варшави.

Сьогодні ковали ми невтомного борця за волю України — Олександра Хомича Саліковського.

Свіжа могила забрала на завжди його він нас, залишаючи світлі спогади про його вірцеву, ріжноманітну й невтомну працю в перших лавах вірних синів українського народу та борців за його визволення.

Здається, що не одна ще смерть, що так без жалю вихоплює одну жертву за другою з поміж нас, не викликала стільки болю, загального смутку, як смерть Олександра Хомича. Коли взагалі для нашої справи і української еміграції це тяжка, велика й болюча втрата, то надто гостро і близько відчуває її варшавська колонія і наші земляки в Польщі, серед яких він жив, з якими і для яких стільки робив і яким стільки віддавав того благородного горіння, що ним було освітлено до останнього моменту все життя його.

Біля 12-ої години в православної митрополічій катедрі на Празі, після служби Божої почався похорон. Править пресвященний Олексій, архієпископ Гродненський, соборне з духовенством. В церкві повнісенько людей. Найближчі товариші покійного з А. М. Лівіцьким на чолі, українська парламентарна репрезентація з її президією деп. Хруцьким, сен. Черкавським, представники українських установ та товариств. вся українська варшавська колонія. Далі видатні представники польського громадянства, білоруського, російських організацій, грузинської колонії та інші.

Церква сяє від соток свічок... Жалібні мотиви останніх молитов, яким урочисто і сумно вторить український хор повними смутку мелодіями похорону.

Кінчається одправа. З прощальною промовою теплою виступає протоієрей Г. Теодорович. Він підкреслює національні заслуги небіжчика. Чулими і зворушливими словами прощається з покійником Голова Ради Міністрів А. М. Лівіцький. За ним коротке, але тепле слово — голова «Польського Товариства Допомоги Українським Емігрантам» б. прем'єр міністр Польщі п. Артур Слівінський.

Близький приятель небіжчика А. М. Лівіцький промовляє крізь сльози схвильованим голосом. Часом здавалося, що ридання не дадуть промовцеві закінчити останнього привітання. Він говорив так:

«Чие серце українське не здригнулося, почувши про Твою передчасну трагічну смерть, дорогий, незабутній друже? Будуть оплакувати Тебе не тільки Твої найближчі брати-однодумці, зажуриться вся еміграція українська, заплаче вся свідома Україна під ярмом московським. Бо Ти був тим бездоганим громадянином, якого поважали і

От. Симона Петлюри («Вірному синові України»), од правительства У. Н. Р. («Непохитному борцеві за визволення, Міністрові Внутрішніх Справ Олександрові Саліковському»), од «Українського Центрального Комітету в Польщі» («Бездоганному, й невтомлому й коханому товаришеві по праці»), від українських послів і сенаторів, від українського воєцтва, від українського студентства в Польщі («Борцеві за найсвятіші ідеали, дорогому вчителеві О. С.»), від укр. клубу у Варшаві, від укр. жіноцтва, від Укр. Правничого Т-ва, від «Польського Т-ва Допомоги Емігрантам з України», від «Грузинського Комітету» (два останні — з національними стрічками), д-ра Є. К. Лукасевича та інші.

Далі йде духовенство та хор, а за ними на високій катафалці, овінута жовто-блакитним прапором, спочиває мила цюва труна з покійником, вся схована в квітах... За труною йде, осиротіла родина — Ніна Олександрівна, син Гліб, маленька дочка Оксана, товариші по праці і приятелі покійного, різні організації і майже вся наша колонія у Варшаві в повному складі. Сотні осіб, що прийшли віддати останню шану незабутньому небіжчаківі.....

Вся процесія робить імпонуюче вражіння... Біля 16-ої години спиняється вона коло церкви на Вольському православному кладовищі. Тут під церквою дєдалеко від могили прот. Волковича вимуровано свіжу могилу, в якій за хвилину спочине на віки дорогий небіжчик, що сам, одвідуючи місяць тому близькі, гробки, обрав собі те місце.

Перед розрятю могилою відправив літїю на українській мові архимандрит Полікарп Сікорський... Остання молитва... Сумно і мугутє лунає в холоднім повітрі «вічная пам'ять», а за нею прощальні промови.

«Сьогодні з глибоким сумом бачимо мертвим, — вітає в останне вірного товариша Голова Укр. Цент. Комітету в Польщі М. М. Ковальський — видатного українського патріота, письменника і політичного та громадського діяча О. Х. Саліковського. Все життя О. Х. було прикладом відданого служення ідеалам демократії, служення широким масам українського народу.

«Своїм життям О. Х. С. підтверджує ту правду, що послідовний демократ, зустрівши ся у своїй діяльності з національним питанням, неминуче стає борцем за національне визволення рідного народу. О. Х. з часу повстання до життя української преси стає діяльним її співробітником і оборонцем ідеї самоозначення українського народу. Нарешті в 1916 році ми бачимо О. Х-ча в відповідальній ролі редактора присвяченого українським справам місячника «Украинская Жизнь», що видавався в Москві і мав велике значіння для розвитку української справи.

«Як людина високоїдейна, О. Х. Саліковський хутко зайняв видатне місце серед діячів українського визвольного руху.

Згадавши ріжносторонню і віддану діяльність покійного у відродженій українській державі, промовець переходить до останніх часів.

«Як на протязі всього свого життя, так і за час перебування на вигнанню, де він також провадив широку літературну діяльність, О. Х.

неухильно слідував своїм основним принципам: 1. він виявив відданість ідеалам та інтересам демократії, вірячи в майбутнє тих ідеалів, 2. виявив у житті і в літературній та громадській діяльності велику моральну чистоту, 3. був перейнятий ідеєю кінечности організації для досягнення національно-державних ідеалів. Необхідність організованого життя укр. еміграції він не лише проповідував у літературі, але й неухильно проводив у своїй громадській діяльності, скликавши з'їзд української еміграції у Польщі і тим поклавши міцну підвалину для її самоорганізації. Яко член Українського Центрального Комітету, О. Х. був наш близький товариш, член нашої невеликої родини. По своїй чистоті моральній, по чулому, вражливому відношенню до громадських справ, він був наче б нашим громадським сумлінням, частиною нашого серця.

«Дорогий товаришу і громадянине. Тобі не судила доля дожити до здійснення твоїх національно-державних ідеалів, до звільнення від ворога рідної землі. Але будь спокійний: твої провідні ідеї будуть для нас заповітами в нашій боротьбі за краще майбутнє батьківщини. Віримо, що слідуючи їм, ми досягнемо перемоги над ворогом і вільного незалежного існування нашого народу».

Далі з прощальним словом виступає голова «Союзу Українських Студентів-емігрантів в Польщі» Микола Ливицький:

« В імені Союзу Українських Студентів-Емігрантів у Польщі хочу висловити наше велике невтішне горе з приводу так несподіваної, тяжкої для нас усіх втрати. Ще одне серце, що так недавно билось турботно для дорогої нам усім справи виборення державности української, що палає вогнем любови святої до рідного краю нашого, замгло навіки».

«Можна легко уявити собі, скільки страждань, скільки незимовної муки крив у собі завжди бадьорий, енергійний Олександр Хомич за все своє життя, особливо за останні роки, коли так трагічно закінчилась та справа, біля якої стояв небіжчик, для якої працював і віддавав всі свої сили. Цей нещасливий кінець привів його, як і всіх нас, на еміграцію, в атмосферу злиднів, зневіри і розпуки. І коли нам, молоді, так тяжко переживати часи перебування на чужині, — то як же було йому, що стільки працював для визвольної боротьби. Як же мусів тужити він за покинутою, безмежно коханою батьківщиною нашою, він, що віддав для України все життя своє, всі свої здібності і енергію. І може щасливий тим Олександр Хомич, що вже не знає нашого горя, що вже не страждає за долю землі нашої...».

«Він був одним з тих великих речників правди, що вказали новим поколінням правдивий світлий шлях, шлях до виборення незалежности краві нашому. І хай яким тернистим повних жахливих надлюдських змагань і страждань буде цей шлях, молодь українська не зійде з нього і залишиться вірною тим прекрасним святим кличам, з якими Ти, незбутній Вчителю Наш, до нас звертався. І може Твоя доля трагічна примусить нас довше і уважніше зупинитися над сучасним становищем нашим, об'єднати й зміцнити ряди наші і піти знову на боротьбу, віримо — останню, що знищить ярмо північного московського ворога

на нашій вимріяній Україні. І там, у своїй рідній хаті згадає Тебе, Батьку наш, молодь українська, не злим тихим словом і спричиниться до того, щоб змучені козацькі кості Твої спочили навіки в землі рідній.

Мелодійною грузинською мовою висловив прощальне привітання голова Грузинського Комітету князь Казбек. Промовець висловив сум грузинської еміграції з приводу смерті О. Х. Саліковського — першорядного борця за визволення України. Грузини, по словах промовця, найліпше відчують цю тяжку втрату, бо мають спільну долю з українцями. Але промовець глибоко вірить, що в скорому часі над Грузією й Україною засяє сонце власної державности.

Іменем українських журналістів прощається з старшим товаришем і вчителем незабутнім Володимир Островський, редактор «Духовної, Бесіди»:

«Вибранником неба — жерцем слова, — говорить він, — був наш дорогий і незабутній Олександр Хомич Саліковський. Хоч і доводилося йому займати високі становища й працювати на різних ділянках громадського життя, але по своєму поклику він перш за все був журналістом з ласки Божої. Він належав до тих, що думають за тисячі й страждають за мільони. Ті, кому довелося працювати з ним у редакційній сім'ї, знають, як гаряче й глибоко він реагував на всі явища українського життя. Він кипів обуренням проти неправди, несправедливості, фальшу. Радів найменшому проміню народнього духа. Глибоко вірив у те, що н а ш а п р а в д а, як і загально людська, переможуть. І слово його на захист цієї правди завжди відзначалося високою ідейністю й силою внутрішнього переконання. Ця щирість переконання змушувала шанувати його навіть ідейних противників».....

«Дорогий Олександр Хомичу! Ти відійшов він нас, осиротивши нашу невелику сім'ю українських журналістів і письменників, але Твоя ідейна праця дасть багаті й цінні плоди. Я вірю, що не один молодий журналіст, як що не матиме змоги прийти сюди на твою могилу, то буде линути до неї душею, щоб навчитися на ній служити перед жертвником слова й зачарпнути духових сил для цього високого служення. І т а н а ш а п р а в д а, якій ти служив, і тавища справедливості, якій ти молився, запанують тут на землі».

Останній промовець Павло Крат в імені півтора мільона американських українців попрошав небіжчика, зазначуючи, що працями його духу жила наша еміграція в Америці, і що й вона тепер тужить за публіцистом-патріотом, що завчасно пішов з цього світу. Потім промовець в імені небіжчика закликав не журитися, пригадав, як погибаючи в бою, козаки не про себе дбали, а у смертну хвилю питали: «Чи є ще порох у порохівницях, чи не пощербилися ще козацькі шаблі?» Нашим порохом — є наш дух. «Чи є його у вас ще досить?» --- питає могила небіжчика... «Вірю, закінчив промовець, що душа небіжчика вже полинула до золоті століці рідної землі, а ми всі, його однодумці, повинні загартувати всі сили нашого духу, щоб рідна земля наша стала вільною, не від кого незалежною, щасливою країною».

Під урочистий спів хору і присутніх «Як умру, то поховайте» ховали труну й замурували могилу...

Замовкли співи. Над свіжою могилою ридала невтішна родина небіжчика. З великим сумом у серці залишала кладовище посиротіла місцева колонія українська.

Ще так недавно Український Центральний Комітет у Варшаві з ініціативи М. М. Ковальського готувався до святкування 40-літнього ювілею діяльності О. Х. Саліковського: довелося той ювілей справляти не в пишних палатах, а на мертвому кладовищі, не словами радості й слави, а словами смутку й розпуки.

Небіжчик ніби передчував свій близький кінець і висловив своє передчуття в листі до С. О. Сірополка від 16. листопаду, написаному за годину до першого параліча: «найбільше в нас тепер і цілком несподіване горе, — це моя хвороба. Доктор Лукасевич робить дуже грізний для мене діагноз, і цими днями мають оглядати мої груди, чи точніше — моє серце, рентґеном. Остання атака серця тягнулася поверх 20-ти годин, і я гадав, що з Охоти Опачевської доведеться перебиратися мені на зовсім іншу околицю Варшави, та минуло.....»

Спочив навіки сміливий борець і невтомний труженик. Спи, дорогий учителю! Нехай легкою буде тобі земля чужа. Поки-шо... Бо глибоко певні, прийде той день, коли під голосні і урочисті дзвони святої Софії тебе зустріне і прийме вже в рідну землю на своїм кладовищу серце України — Київ.

І. Ліповецький.

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

— Шевченківський Інститут у Харкові. З січня 1926 р. має бути утворений в Харкові Інститут ім. Шевченка. Інститут ставить своєю метою вивчення творчости Т. Шевченка і сучасної йому епохи. При Інституті проектується організувати «Дім Шевченка» на зразок «Пушкінського Дому» в Петрограді, і зібрати в ньому всі матеріали, що торкаються життя та творчости Шевченка. Підготовчу працю що до організації Інституту провадити комісія на чолі з академиком Багалієм. Немає чого казати, що ідея утворення Інституту, присвяченого Шевченкові, добра. Але місцем для цього найбільш відповідним є Київ, що був і єсть центром розумового життя українського, а не Харків.

— Будинок українських учених в Харкові відкрито 29 листопаду. При будинкові утворено інтернат для учених, що приїздить до Харкова на річні з'їзди та конференції. Такий самий будинок проектується заснувати і в Києві.

— Перенесення столиці з Харькова до Києва. Співробітникові «Известий» голова ВУЦК Петровський заявив, що «як тільки налагодяться взаємовідносини з нашими сусідами і урегулюються справи з кордонами, уряд, безперечно, переїде до Києва». («Изв.» 270).

— Українські школи на Кубані. Треба було кількох років, щоб українські школи нарешті почали засновуватися на Кубані. Місцеві верховодарі більшовицькі маринували справу «українізації» шкіл, але нарешті примушені були уступити домаганням

місцевої української людности. Між иншим відкривається техніко-професійна школа на передмісті Катеринодара — Дубинці («Изв.», ч. 271).

— Жидівська мова в Бердичеві визнана українським Совнаркомом офіційною мовою, як мова більшости населення.

— В зв'язку з колонізацією жидівською на Україні, український Совнарком видав переклад земельних законів С. С. Р. на жидівську мову («ідш»).

— По відомостям «Разсвѣта» (ч. 47) в Москві відбулося об'єднане засідання «Комзета» і «Озета», яке намітило новий план поселення 10.400 жидівських родин на протязі 1926 р. в повітах Одеському, Херсонському, Мелітопольському, Маріупольському і Саалському (повіт на Донщині).

— Зріст «середняків» на Україні. Цікаві ілюстрації подає «Эконом. Жизнь» про зріст селян-середняків в нашому краю. Газета стверджує перш за все, що українське село в цьому схоронило свою дореволюційну структуру з тією тільки одмінюю, що кількість господарств без реманента значно зменшилося: без робочої худоби до 45, 5 проц. і без мертвого реманенту до 41, 8 проц. Власники безреманентних господарств примушені здавати свої наділи в аренду більш можливим «куркулям» і «середнякам». («Изв.» ч. 270. 26. XI).

— Порівняння «Просвіти» і «Сельбуду». Навіть тоді, коли його робить комуніст, випадає не на користь останніх. Один из числених «селькорів» «Вістей», спиняючись над безнадійним становищем комуністичних культурно-просвітних установ на Українському селі — «Сельбудами» визнає, що «на папері їх багато, а в житті вони не існують...

«Сельбуди» є, але членів нема. Громадська ініціатива в справі політпросвіти мертва. Це Факт ясний і безперечний для всякого, хто дихає селянським життям і розуміє його». І пригадуються селянським часи знущень большевицькою владою «Просвіт»: «вони записали свіжу історію в життя села». Не дивлячися на це, їх зруйнували, бо вони були ніби «гуртками політикуючих інтелігентів і мали націоналістичні тенденції». Наказом зверху «Просвіти» перетворили в «Сельбуди». Але на шостому році діяльності їх офіційний орган примушений ствердити, що вони існують на папері. Щоб оживили діяльність «Сельбудів», «Вісти» пропонують використати досвід «Просвіт». Даремна праця. Шкода й заходів.

— Сільсько-господарчий податок на Україні вилучується цього року мляво. Це непокоїть большевицьких фінансистів. «Економическая Жизнь» наводить таку справку на доказ отої млявості: «в минулому року на перше листопаду Україна вилучила в рахунок податку до 1-го листопаду 17.000.000 р. за гіршого врожаю; цього року на те саме число, за більш сприятливих обставин, вона не додала 27.000.000 р.».

— Санітарне становище Києва остільки погіршало, що треба було скликати спеціальну раду лікарів для вироблення засобів боротьби з епідеміями, що повстали на ґрунті тої «ідеальної» чистоти, про яку що недавно комуністичний посол Польського союму п. Приступа співав співробітнікові «Діла». Підчас паради вияслюється, що тільки в центрі Києва чистяться вулиці. Що до «окраїн», то тут про це мало хто дбає. На Подолі сміття і всяку нечисть просто викидають на вулиці. По цілому місті помийні ями не вичищаються, бо дорого. Все це пан Приступа уважає ідеальною санітарією...

— Прохання «ощасливити». Президіум ВУЦК-а до рочив 27 листопаду секретареві своєму Буценкові звернутися з

проханням до Секретаріату союзного Ц. І. К. призначити чергову сесію Ц. І. К. в Харкові. Можна припустити, що це прохання «без лесті відданих» буде уласнавлено, і Всесоюзний Ц. І. К. ошасливить Московську експозитуру в Харкові.

— Скільки чоловіківі землі треба. На це запитання звичайно відповідають: «три арши-и», себ-то стільни, щоб постави и труну. При цьому розрахункові маються на увазі лише довжина труни. Разом з шириною потрібно більше. Так цей мертвому. А ось на Макевських шахтах в помедиканнях для робітників, не мертвих, а живих «робоче-селянський уряд» відводить на одного чоловіка 4.4 арш., себ-то як для мертвого. («Труд» 24. XI). Большевики й тут всі рекорди побили.

— Фільма «Тарас Шевченко» - «крутилась» у Києві режисром Одеської фабрики В.У.Ф.К.М. Чарднініним. Головну роль гра в цій фільмі артист «Березіля» Вучма.

— Асоціація революційного мистецтва України утворена в жовтні місяці ц. р. має своїм завданням розвивати діяльність у всукраїнському масштабі. Намічено ряд філій Асоціації: в Одесі, Харкові, Донбасі. Центральне бюро — в Києві. Воно готується до влаштування в початку 1926 р. вистави. Очевидно ми тут маємо дію з пустоцвітом, яких так багато вже одцвітало на Україні, не встигну розквітнути.

— Селянська ревізія. В с. Меяпиріччі, Сумського г.ов., селяне, як і видно з «Изв» (ч. 268) ужили таких способів для перевірки відчистоти своєї «селлради». Вони прийшли на сход разом з квітками і поставили домагання до селлради показати книжку з корінцями. Після «звірки» коренців з квітками виявилось, звичайно, що в корінцях одна запис, а в квітках инша. Як видно, — селяне не вірять владі, поставленій большевиками.

Кіно на Україні.

— По комуністичному. Голова Донецького округного ісполкому Мельников сильно п'ячив. За те, що він вийшов на вулицю «в п'яному виді», його, як повідомляє «Правда» (21. XI) вирішено «зняти» з праці. Але, з огляду на великі заслуги його вирішено перекинути для праці в інше місто. Хай п'ячить не в Донецькій окрузі.

— Протест «Комсомольців». Ви думаете проти «совтобланинців», світової буржуазії або Чемберлена? Нічого подібного. Комсомольці на ст. Ромодан з гарячим «революційним» обуренням протестують проти того, що їх не хотіли було пускати на виставу знаменитої оперети «Тайни гарема». «Комсомольці підняли свист, галас. Їх заспокоїли: заборона торкається тільки, мовляв, «піонерів і немовлят». Обурення комсомольців буде зрозумілим, коли згадати, що в оголошенню про виставу «Тайни Гарема» була погата: «багато цікавих моментів» і що на попередній виставі «баядерка» — героїня танцювала «без тріко» («Известия», ч. 273).

— «Включна історія наших днів» полягає на думку загально-союзного офіціоза в тому, що «жіночий актив» в робітничому районі Шахтинської держшахти (м. Шахти, на Заноріажу) на запитання: «скільки треба жінці чоловіків?» — одповідав — звичайно після довгих дискусій — в спеціальній резолюції так: «необхідно вплинути на тих жінок, що мають нахил до оволодіння чоловіками в кількості більше трьох». «Известія», подавши за харківським «Комуністом» звістку про цю резолюцію, впадають в транс від іронії і бідкаються над «чоловічим пещастям, якого рід чоловічий не зазнавав з часів матриархату» — коли 6 жінки згаданого району почали здійснювати цю революцію. (ч. 275). За мудрим керівництвом свідомих «партийдів» жіночий «актив» міг би винести й це таку резолюцію: просто санкціонувати інститут «собачої гички».

— План праці ВУФКУ на рік 1926 в загальних рисах уявляється так: вся головна діяльність буде скерована на створення справжньої селянської фільми, сценарійною секцією ВУФКУ буде звернено велику увагу на з'ясування смаку села й оцінку селом фільмів різного змісту. Загальна тенденція — це зменшення закупки фільм закордонні й збільшення власної продукції, яка складатиметься, як і дотепер з чотирьох циклів історично-революційного, побутового, науково-популярного й дитячого. Вже мається кілька сценаріїв затверджених «Голов-реперкомом» до постановки. Гостро відчувається потреба в кваліфікованих силах: для цього ВУФКУ як найбільше буде підпирати створені кінотехнікуми.

— З огляду на непорозуміння, що виникли між ВУФКУ та Совкіно й обвитування ВУФКУ в бойкоті московських фільм, зараз закуплені в Москві та проєктуються слідуєчі продукції: Госкіно — «Стачка», «Аборт», «Вороги», Мейсрабполі — «Ного поклик», Севзапкіно — «Степан Халтурин» й «В тилу і білих». Успіхи великого ці фільми не мають.

— З фільм, випущених ВУФКУ, йдуть зараз в кінотеатрах України: «Селькор Малиновський» по сценарію Бузька (знята в Одесі), кіно-комедії: «Радянське повітря» й «Вендета», кінодрами: «Лісовий звір», «Банда батька Кннша», «Україзія».

— Після справоздань установочної секції ВУФКУ проєкційний апарат обходиться: куплений за кордоном (в Німеччині) — 250 карб., куплений в «Севзапкіно» — 1. 200 карб.

— В 1924 році на Вкраїні було 311 кіноустановок, в 1925 — 736, з яких 110 маютья на селах. ВУФКУ проєктус довести число установок кінотеатрів в 1929 р. до 6.000.

Евг. де Слав.

Бюджетний геній пана Балицького.

Пан Балицький вже кілька років стоїть на чолі українського Д. П. У. і незмінно що року призначається Народним Комісаром Внутрішніх справ на Україні. Досі ми знали його за вірного виконавця розпоряджень з столиці Союзу Світівських Республік і як праву руку на Україні Ф. Дзержинського.

Виявляється, що «геній» Балицького многогранішій і не вичерпується діяльністю голови Д. П. У. в ролі обер-ката України. Одночасно з мистецтвом катувати людей, Балицький має певні здібності і в бюджетних справах. Як бачите, і тут Балицький хоче наслідувати свого «шефа»: Дзержинського закликають боротися з спекуляцією на цій території Союзу, — Балицький-теж не в тім'я битий — виявляє ініціативу фінансового характеру, уломи що, в межах підлеглого йому відомства.

Большевицька преса на Україні чомусь утаювала від ширшого відома зазначені риси в яскравій індивідуальності начальника Д. П. У., і коли вони врешті виявилися, то тільки може дякуючи тій опозиції, що її провадить московська комуністична преса, поборюючи і дискредитуючи авторитет членів українського совнаркому. Своєрідна і «тонка» боротьба з «сепаратизмом» українського совнаркому.

Як би там не було, московська «Правда» надрукувала нещодавно допис з українського Поділля, а в ньому згадала про цікавий факт укладання кошторису для міліції одного з містечок Поділля. Урядових асігновок не вистарчало для покриття всіх артикулів кошторису, отже, начальникові міліції подавалася така рада:

«а ренту сум маєте отримувати з населення шляхом штрафів «за порушення обов'язкових постанов».

Кошториси місцевих установ йдуть на затвердження коміса-

рiяту, — отже треба думати, що авторство зацитованої вище поради належить зверхникові комісарiяту і головному мiлiцiонеровi Балицькому. Вiн, очевидно, не мiг більше випросити грошей у пана Кузнецова, нарокомфiна України (бой цьому видiцiонають з Москви «в обрiз») і щоб виплутатися з складного становища, в генiяльному винаходiвi вiдкрив джерело, з якого можна потрібнi грошi дiстати.

Винахiд Балицького генiяльно простий (як все генiяльне) і навiть зворушливий. Подумайте тiльки: скiльки ври має ця людина з одного боку і в здiбностi підлеглих йому начальників мiстечкових мiлiцiй, а з другого в здатнiсть населення «порушувати обов'язковi постанови», iнiцiатором, та творцем котрих є здебiльшого сам же Балицький.

Дiйснiсть українська стверджує що винахiд Балицького широко переводиться в життя, незалежно вiд того, чи взяв на нього патент сам винаходець. Так, на р. кав'рзний кореспондент «Правди» свiдчить, що в районi отого самого начальника мiлiцiй, якому подавали генiяльно простi поради що до вирiвнювання кошторису, — штрафують: і за курку, що перебiгла шлях, і за цигарки бiля ганку «iсполкому», за несвочасне офарблення дахiв в революцiйнi кольори, і за несправильний розмiр прапорiв, і за те, що не передiлачують «Вiстей», і за всi иншi порушення обов'язкових постанов, аби тiльки начальники мiлiцiй помятали про них. Виравляючись по рiсенту пана Балицького в штрафах, мiлiцiя виявляє величезну iнiцiативу, отже, вона сама себе виховує, а одночасно й у обивателя дух iнiцiативи викликає. Бо обиватель теж не в тiм'я битий: вiн добре знає сучасну владу, — а надто агентiв пана Балицького, — а тому встановлює свiй modus vivendi спiвжиття з нею на ґрунті порушення «обов'язкових постанов». Замiсть платити штраф в казну, обиватель платить його представниковi владі персонально і безпосереднє. Це й простiше і дешевiше й зручнiше для обидвох сторiн.

Що правда ледве чи таким шляхом вирівнюються кошториси містечкових міліцій, але це вже не вина геніяльного винахідця, що його величаві ідеї використовуються в іншому напрямкові і плекають хабарництво, підкуп та всілякі інші форми зловживання своїм службовим становищем.

Закінчуючи опто коротеньку замітку про оригінальні погляди голови Д. П. У. Балицького на джерела прибутків української міліції, ми не можемо не висловити здивування, що «Вісги» й «Пролетарська Правда» виявляють таку неувважливість до геніяльних винаходів своїх власних «невтонів» і дозволяють якомусь кореспондентові «Правди» доводити до ширшого відому про те, що здавалось би «столичним» органам личило знати першим.

Ст.

Торговельні Зносини

С. С. С. Р. з Польшею.

Польський тижневик «Przemysł i Handel» (1925 р. ч. ч. 41 і 43), який видає польське Міністерство Торгу і Промисловости, подає наступні дані про залізничний транспорт в комунікації Польщі з СССР.

Бачимо, що з С.С.С.Р. до Польщі прибуло:

	Липень	Червень	Вересень
	вагонів		
залізної руди	328	558	512
риби	22	23	22
гусей		12	
цегли	12	3	4
Гінського волосся		2	
затрапату вагонових			15
колес			12
мавунів			5
інших товарів	10	13	15
разом	372	611	581

З Польщі до С.С.С.Р. вивезено

	Липень	Серпень	Вересень
	вагонів		
бавовни		10	
виробів бавов- няних		83	76
іншої маку- фактури		12	22
цинку		51	9
емалійовано- го посуду	38	35	61
залізних гор- шків	14	6	
парафіни		9	
цукру	13		
різничних масти	18	14	29
інших това- рів			15
разом	83	220	212

Транзитом до С. С. С. Р. і з його границь до інших держав через Польщу пройшло:

	Липень	Серпень	Вересень
	вагонів		
з С.С.С.Р.	236	651	639
до С.С.С.Р.	76	339	462
разом	312	990	1.001

Подані цифри вказують на те, що закордонна торгівля С.С.С.Р. перебуває в мізерному стані і вказують на незначність імпорту та експорту. В поданій таблиці бачимо, рівнож, що більшість вагонових завантажень походять з України. Домінуючим предметом закордонної торгівлі являються високопроцентові українські залізні руди з Кривого Рогу, експортом яких схиляється С.С.С.Р. рятувати свій торговельний бізнес.

Слід згадати, що Польща не має у себе високопроцентових залізних руд, як рівнож не має вона зовсім руд марганових, так потрібних для ужитку металургічної промисловости. Велика металургічна промисловість Польщі в Гірній Силезії мусить спроважувати ці руди. Додаючи високо-

процентів криворозькі руди до бідних на залізо місцевих, Польща матиме можливість не скорочувати своєї металургійної промисловости. Залізні руди шведські, які до цього часу спроваджувала Польща; містять в собі певний відсоток фосфору, а отримана з них криця хрупка і неридатна до ужитку. Домеших пічок, які могли б використовувати ці шведські руди, Польща має не багато.

Отже, як бачимо, імпорт українських залізних руд для Польщі є і буде дуже бажаний.

Решта товарів, які становлять предмет торговельних взаємовідносин Польщі з С.С.С.Р., як гуси, щетина, кінське волосся і, особливо антрацит та навуни — рівнож українського походження.

Маріанові руди з Нікополя, які поки що не фігурують в торговельних взаємовідносинах Польщі з С.С.С.Р., незабаром рівнож ввійдуть в цей товаробмін. В польській фаховій пресі в останні часи вже чути голоси, що українські нікопольські маріанові руди ліпші й дешевші від німецьких, які до цього часу спроваджувала Польща.

Гальмою для ширших торговельних взаємовідносин С.С.С.Р. з Польщею, як рівнож і з іншими державами, являється монополізація і суворая регламентація закордонної торгівлі в С.С.С.Р., в яких досить часто дається перевагу не слухним господарчим вимогам, але мотивам політичним.

І. Л. й.

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ.

«Разсвѣтъ» про жидівську колонізацію на Україні.

Орган сіоністів-ревiзiоністів «Разсвѣтъ» (ч. 49), що стоїть в опозиції до керуючих кругів сіонізму, річуче висловлюється проти переселення жидів на Україну.

«Про те, чим від цього пахне, можна судити на підставі випадку, що мав місце в марті цього року і своєчасно був описаний в «Известіях». Селяне спалили

«ремацент і убили сторожів жидівського переселенческого комітету. Це на щастя, був поодинокий випадок, але мав він місце в «замиреному» селі, що робить його особливо показним.

«На що здався оцей проєкт «совітської влади? На що потрібна її вся оця інсценіровка маасової жидівської колонізації?».

На це питання редакція сіоністичного органу одповідає:

«боротьба з опозицією в середині, спроба навести удар політичному сіонізму і, парешті, «надія співробітництва з заморською плутократією — ось «справжні мотиви, якими «крутяться Москва».

Як бачить читач, орган справжніх жидівських патріотів-сіоністів в оцінці «колонізаційного проєкту» стоїть майже на тих самих позиціях, які були розвинені «Тризубом» і вбачає в майбутньому велику небезпеку для жидівства від большевицького експерименту.

— Б е р н а р Ш о у і «комітерн». Відомий англійський письменник Б. Шоу уважав себе комуністом, принаймні грався в комунізм. Це не завважас йому висловити кілька характерних уваг на адресу Комітерну, викликаних присудом англійського суду над 11 комуністами. Властиво оцей присуд (одні рік тюрми) розсердив письменника, але він не так гнівається на англійський суд, як на «дурні вказівки й гроші з Москви». Вказівки з Москви англійським робітникам Шоу характеризує як «вказівки дурнів». «Тепер про гроші. Я гадаю, що гроші взято з російського пролетарія (не тільки Ред.). Що він отримав замість них? Гірше ніж нічого. Коли б гроші залишилися у нього в кешені, він тільки б виграв від цього». Шоу приходить до висновку, що від III Інтернаціоналу «не можна сподіватися ні вказівок розумних, ні доцільного витрачання грошей. Дурисвіцтво III Інтернаціоналу покликано до влади сучасний уряд (консервативний) в Англії і потягло поважну зупинку в політичному розвитку англійського пролетаріяту». Характеризуючи діяль-

ність II Інтернаціоналу, Шоу стверджує, що ця живе установа живе під впливом ілюзій, які за кордонами Росії відомі як «фашизм-большевизм». На думку англійського письменника, III Інтернаціонал, куди більше завдав шкоди і комунізму в Росії (чи ж самій тільки? Ред.), як Распутін». Членам цієї установи Шоу радить сісти писати «сюжети для кінематографів або оповідання для дітей молодшого віку». Ще кілька побажань Б. Шоу висловлює на адресу підприємства «Гриши Зінов'єва», але ми гадаємо, що й наведених досить для того, щоб читач міг зайвий раз пересвідчитися, скільки правди починає говорити комуніст про комуніста, коли один другому на ногу наступить. Свої уваги на адресу «Комінтерна» Б. Шоу послав і до Московської «Правди», але не вірячи в толерантність офіційного органу Комінтерна, умістив їх раніше в англійському «Н'ю Лідер» (з 4. XII.), звідки ми й беремо їх в скороченню для читачів «Тризуба».

З літератури і мистецтва.

— Новий образ П. Холодного. Призначений майстер українського пензля П. Холодний намалював ікону св. Володимира і св. Йосифата для Волозької (Успенської) церкви у Львові.

— В ч. 2 т. IV чеського наукового журналу «Slavia» уміщено ненадруковану досі статтю М. Драгоманова в російській мові «По случаю школьного праздника 11 мая 1892 г.» До статті додано вступ, написаний проф. І. Б. Шипмановим — болгарським ученим — під заголовком «М. П. Драгоманів та ідея «слав'янського братства». Вступ цей написаний по українському.

— Українська Книгарня і антикварня у Львові (вул. Рутовського, 22) видрукувала 20 аркунів різних узорів до вишивок на гарному папері в оправі і з вин'єткою П. Ковжуна. Ціна альбома 25 злотих польських.

— Збірання спогадів про М. Драгоманова, І. Франка та М. Павлика. Видавництво «Громада»

у Львові (Ринок, ч. 10) звернулось на сторінках «Громадського Голосу» (ч. 48) з закликом до тих, хто знав згаданих українських діячів, «зложити свої спогади», як про них, так і про викликаний ними громадський рух і прислати до видавництва.

— У Чернівцях на Буковині почав виходити новий український журнал (двогизневик) «Боротьба» — орган українських соціаль-демократів.

У ФРАНЦІ.

— На православну українську парафію. Організаційна комісія Церковного Братства звертається до нашого громадянства з такою відозвою: «Організаційна комісія Церковного Братства сердечною подяку складає всім громадянам, що внесли посильну лепту на організацію православної української парафії і братства.

«Шостий рік надходить, і тепер тільки Бог посиляє нам радість чути слово євангельське в своїй церкві рідною мовою. «Вирай глибоко в серці своєму святі слова, щоб ми після пакі Твого приміру завжди поступали, жили і чули твій солодкий голос: Блаженні ті, що слухають слово Боже і хоронять його.» Боже! в сльозах мошность, прийми нашу молитву, спаси, охорони рідний край, Україну, не допусти умерти сиротам, удо-стой, Боже, вернутися в вільну землю рідну і славити Тебе.

«Брати! Забули слово Боже, опустили руки, згубили джерело живе потіхи духовної і сили. Глибокий жаль, плаче серце і кличе вас всіх стати до доброго діла.

«Організаційна комісія Церковного Братства, якому підвалини покладено 28. XI. в Парижі, закликає всіх допомогти святому ділу. Допоможіть усім чути слово Боже рідною мовою, допоможіть нехрещеним прийняти хрещення, не дайте помершому бути похованим без пастира.

«Пробудіть націю і любов'ю і спільними силами допоможемо

діду Божему. Кожен мусить одірвати хоч би й од шматка хліба, тяжко загорьованого, і подати свою люту, тежай наїпрібішну, по спроможності своїй, на рідну церкву.

Голова організаційної комісії Церковного Братства Карбовський».

Адреса: «I. Karbovsky, 12, rue de la Ferme, Billancourt (Seine).

— Перша служба Божа. 16-го листопада прибув до громади в Шалет пан-отець П. Гречашкин. Місцеві умови (всі на праці) дозволили лише через тиждень скликати організаційні парафіяльні збори, на яких було вирішено закласти парафію окремо від громади, щоб дати можливість особам, які через ті чи інші причини не належать до громади, ввійти в місцеву українську парафію. На зборах, по обмірковуванню справи, обібрано тимчасову церковну раду, яка б турбувалася про спорудження церкви та в найкоротший час підготовила відповідні умови для того, щоб можна було відправити службу Божею.

З'єднаними зусиллями пана-отця та церковної ради набуто було на добровільні дати парафіян необхідні сосуди: церковні-чаша, дискос, справлено риза, покрови та т. ин. Слід одмітити, що не зважаючи на невелику коштовність набутого, дякуючи естетичному чуттю пана-отця та його практичному уміньню, речі мають художній вигляд.

Велика інтенсивність підготовчої праці, яку близько до серця взяли всі парафіяне, що так хотіли по довгій перерві почути нарешті знову слово Боже рідною мовою і одпочити душею в теплій атмосфері своєї церкви, дала можливість вже в неділю 29-го листопада одправити першу літургію. Коли приїхав пан-отець, не було ні грошей, ні помешкання, ні сосудів церковних, ні облачення, ні книжок, нічого, — але було велике бажання й тверда воля і вони переборолі все, всі труднощі, всі перешкоди.

Вже задалегідь з чи-малого помешкання громадської ідальні

винесено: було всі столи, його було відповідно пристосовано й приоздоблено. Всю літургію, так як і співу кору, з'організованого й підготованого місцевим громадянином п. Ковганом, одправлено було по українськи. Умівня пана-отця вкладати в возгласи зворушливі інтонації ще збільшило те глибоке враження, яке залишила перша своя служба Божа на далекій чужині. Молитва за Отчизну заставила плакати...

Г.

— Загальна, ялинка. Українське Євангельське об'єднання, у Франції улаштує 24 грудня с. р. о 8.30 год. вечора «Загальну Ялинку» з різдвяною кутею. Буде проспівана євангельська пісня «красна ніч, тиха ніч». Всіх бажаючих — без різниці релігійних переконань — провести цей вечір спільно, сердечно запрошують. Внесок на покриття видатків — 8 франків. Залис приймається лише до 20-го грудня що неділі від 15 год до 17-ої персонально братом Лубенем 22, Rue Fontenay, Montrouge (Seine) metro P-te d'Orleans або листовно 92, Grande Rue, Montrouge (Seine) P. Loubenetz, а також що суботи на зборах Паризької Громади 95, B-d St. Germain, п. I. Косенком.

— Генеральна Рада повідомляє, що в звязку з тим, що п. М. Ковальському, Секретареві Генеральної Ради, уділено на певний час відпустку через стан його здоровля, то адреса Генеральної Ради змінена в такий спосіб:

для переслання грошей:

Mr N. Choumitzky
78, Rue Gay Lussac
Paris V.

для листування:

Mr I. Kossenko.
(для Генеральної Ради).

19. Rue des Gobelins.
Paris XIII.

ТРИЗУБ

Тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, виходить що неділі у Парижі при участі видатних літературних сил під загальною редакцією Вячеслава ПРОКОПОВИЧА.

Рукописи, прислані до редакції, повинні бути писані на **однім боці** аркуша на машині, або від руки, але абсолютно чітко. Редакція залишає собі право скорочувати рукописи. Неприйняті рукописи переходять протягом двох місяців і повертаються на бажання автора за його коштом. Гонорар за прийняті статті вишлячується по надрукуванню.

У М О В И П Е Р Е Д П Л А Т И :

	на місяць	до кінця р.
у Франції	12 фр.	33 фр.
у Чехословаччині	20 корон	55 корон.
у Польщі	4 злоті	11 злотих
у Румунії	120 левів	330 левів
у Німеччині	4 рен.мар.	11 р. мар.
у Сполучених Штатах Пів. Америки	1 доляр	2 д. 75 ц.
у Канаді	1 доляр	2 д. 75 ц.

Передплата приймається з першого і п'ятнадцятого кожного місяця. При груповій передплаті дається знижка.

Ціна окремого числа:

у Франції — 3 фр., у Чехословаччині — 5 корон, у Польщі — 1 злотий, у Румунії — 30 левів, у Німеччині — 1 реєнтенмарка, у Сполучених Штатах Північної Америки — 25 центів, у Канаді — 25 центів.

Журнал пабувати можна в Парижі:

на станціях метро,
на залізничних двірцях,
в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI,

Крім того журнал передплатувати й пабувати можна у представників «Тризуб»:

1) В Сполучених Державах Півн. Америки — V. Kedrovsky, 30 E. 7 th Street, New-York City.

2) В Канаді — W. Sikewitch, 512 Baimerman av. Winnipeg; Man.

3) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 7. Bucarest.

4) В Чехословаччині — Прага: F. Slodecky, Horni Cernosice u Praby, Villa Krotochvil.

— Подєбради Dr. Modest Levicky, Bouckova, 225, Podebrad.

5) В Польщі — W. Pzychodko, ul. Długa, 29, Hotel Polski, 9. Warszawa.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII
однієї 9 1/2 — 11 год. вранці і 3—5 год. пополудні, крім неділей та свят.
Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). B 17e post. №15. Paris XIII.

Адміністратор: *Л. РОСЕНКО.*

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Прочимо всіх наших прихильників подавати свої адреси та передплатувати передплатників.